

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Українське географічне товариство**

**ГЕОГРАФІЯ В КИЇВСЬКОМУ
НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА:
85 РОКІВ – ДОСЯГНЕННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ
(GTSNU)**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 85-РІЧЧЮ ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
(Київ, 30-31 березня 2018 року)**

Київ – 2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Олійник Я. Б., акад. НАПН України, д. е. н., проф. (голова редакційної колегії);
Запотоцький С. П., д. геогр. н., проф. (заступник голови редакційної колегії);
Пасько В. Ф., к. геогр. н., доц. (заступник голови редакційної колегії);
Бортник С. Ю., д. геогр. н., проф.;
Гродзинський М. Д., член-кор. НАН України, д. геогр. н., проф.;
Даценко Л. М., д. геогр. н., проф.;
Дмитрук О. Ю., д. геогр. н., проф.;
Любіцева О. О., д. геогр. н., проф.;
Мезенцев К. В., д. геогр. н., проф.;
Сніжко С. І., д. геогр. н., проф.;
Хільчевський В. К., д. геогр. н., проф.

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 19.03.2019 р.)*

Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSNU): матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ, 30-31 березня 2018 р. / гол. ред. колегії Я. Б. Олійник ; КНУ імені Тараса Шевченка. – К.: Прінт-Сервіс, 2018. – 361 с.

ISBN 978-617-7069-75-8

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Адреса редакційної колегії: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Географічний факультет, м. Київ, проспект академіка Глушкова, 2а, тел. 044 521 32 78, 097 973 10, e-mail: geoconference@ukr.net.

ISBN 978-617-7069-75-8

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018

Шановний Ярославе Богдановичу!

Щиро вітаю Вас та весь колектив факультету з визначною датою - 85 річчям від дня заснування факультету! Упродовж десятиліть факультет виступає потужним центром географічної освіти і науки, зі стін якого вийшли тисячі спеціалістів, знаних і шанованих не тільки в нашій державі, а й далеко за її межами. Хочу подякувати професорсько-викладацькому складу факультету, які завдяки своїм глибоким знанням, безцінному практичному досвіду та самовідданій і подвижницькій праці забезпечують провідні позиції з підготовки фахівців у галузі географії, туризму, гідрометеорології, геодезії та землеустрою. Ви виконуєте величезний обсяг наукових робіт, впроваджуєте в практику актуальні географічні розробки. Бажаю Вам міцного здоров'я, творчого натхнення, здійснення всіх задумів і планів.

З глибокою повагою
Ректор

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Л. Губерський'.

Леонід Губерський

**СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ ДЛЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ: РЕЛЕВАНТНІСТЬ ВИМОГАМ СУЧАСНОСТІ**

Вища освіта в Україні активно реформується, що визначається як законодавством України (Закони “Про освіту” [3], “Про вищу освіту” [2], “Про наукову і науково-технічну діяльність”), так і міжнародними договорами, зокрема Болонською декларацією [8]. Спільним ключовим моментом, який наголошується також і у Єреванському комюніке [9], є забезпечення якості вищої освіти, що ґрунтується зокрема на наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою [2].

Викладачі кафедри економічної і соціальної географії Львівського університету мають значний досвід розробки навчальних комплексів з суспільно-географічних дисциплін, зокрема опублікували ряд навчальних посібників з курсів “Регіональна економічна і соціальна географія світу” [6], “Географія світового господарства” [7], “Соціальна географія” [1], “Глобальні проблеми людства” [4], “Політико-географічна глобалістика” [5]. Їхня принципова особливість – увага не до лекційної викладацької частини курсу, а до висвітлення практичних занять і семінарів, коли студент здобуває не тільки знання, а й вміння, тобто завдяки застосуванню відповідних прийомів і методів, за допомогою різного роду інформаційних ресурсів, технічних засобів освоює практичні навички. Ці посібники орієнтовані як на аудиторну, так і самостійну роботу студентів, і в повній мірі відповідають кредитно-модульній системі навчання та принципам Болонської декларації.

У частині внутрішнього забезпечення якості вищої освіти опубліковані (і які готуються до друку) навчальні посібники відповідають стандартам і рекомендаціям *політики забезпечення якості* (зокрема, відображають зв'язок між науково-дослідною роботою та навчанням і викладанням), *розробки і затвердження програм, публічності інформації* (висвітлення програм на інтернет-сторінці географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка), *поточного моніторингу і періодичного перегляду* і доопрацювання програм (актуалізація літератури, інформаційних матеріалів, зміни робочого навантаження). Наскрізним принципом викладацької діяльності є *студентоцентричність* навчання, викладання та оцінювання. Так, типова структура навчальних посібників (три розділи – організаційно-методичний, навчально-методичний та інформаційно-аналітичний) створює умови для оволодіння дисципліною студентами.

Організаційно-методичний розділ містить структуру навчальної дисципліни; критерії оцінювання результатів роботи студентів; програму навчальної дисципліни; рекомендовану літературу (базову та допоміжну) й перелік електронних інформаційних джерел.

Навчально-методичний розділ розподілений на теми, кожна з яких містить завдання для аудиторної та самостійної робіт, словник термінів і понять, запитання для самоперевірки знань. Дотримується системний уніфікований підхід до побудови структури практичних чи семінарських занять: у кожному зазначається мета, акцентується увага на тому, що студенти повинні знати і вміти, подається термінологічний словник, завдання практичної роботи (чи питання для обговорення), рекомендована література, завдання й вправи для самостійної роботи та запитання для самоперевірки.

Тематика практичних та самостійних спрямована на поглиблення змісту головних тем лекційної частини. Розроблена система завдань відповідає в цілому, системі компетентностей (загальних та фахових), визначених у контексті гармонізації європейської структури освіти, повною мірою розкривається через наскрізні уміння, знання та навички, які студенти повинні засвоїти у процесі вивчення дисциплін. До кожної практичної роботи додається перелік завдань та вправ для самостійної роботи, які дозволяють як поглибити знання із відповідної теми.

Завершуються вивчення теми запитаннями для самоперевірки, які акцентують увагу на головних теоретичних і прикладних аспектах теми. Запитання для самоперевірки передбачають самостійне осмислення студентом матеріалу, запропонованого у навчальних посібниках, на лекції. Вони також несуть в собі набуття досвіду роботи з науковою літературою, Інтернет-ресурсами.

Тестові завдання для контролю знань є одним з важливих дидактичних прийомів, який використовують для оцінки освоєння навчального курсу, визначення відповідності рівня набутих студентами знань відповідно до вимог навчальної програми. Завдання поділяються на п'ять типів: вибір однієї чи кількох правильних відповідей із запропонованих; встановлення правильної послідовності відповідей; встановлення відповідності між двома переліками тверджень; відкриті завдання (потрібно вказати пропущене слово); письмові завдання.

Важливе місце у структурі навчально-методичного розділу займає термінологічний словник, який подається до кожного практичного та семінарського заняття, або до курсу загалом. Його завдання – впорядкувати поняттєво-термінологічний апарат навчальної дисципліни, запропонувати усталений і найбільш вживаний поняттєво-термінологічний апарат.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується студентом згідно із запропонованою в навчально-методичному посібнику тематикою та методичними вказівками щодо виконання та оформлення. Воно має на меті поглиблення, узагальнення і закріплення знань, які студенти одержують у процесі вивчення цієї дисципліни, і формування навиків застосування їх на практиці.

Інформаційно-аналітичний розділ посібників охоплює аналітичні і статистичні матеріали для виконання практичних робіт, фрагменти хрестоматійних творів з тематики курсу. Цей розділ важливий у контексті подальшого професійного розвитку студентів.

Проблема забезпечення якості вищої освіти є ключовою як в Європейському просторі вищої освіти, так і у контексті реформи освіти в Україні. Це ставить на порядок денний підготовку і видання навчальних посібників нового зразка як інструментарію внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. У географії, що покликана формувати просторові уявлення фахівців про світ та його проблеми, розробка навчальних посібників такого спрямування є особливо важливою.

Список використаних джерел: 1. Білецький М. І. Соціальна географія : навч. посіб. / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. – [2-ге вид., доп]. – Львів : Простір-М, 2015. – 468 с. 2. Закон України “Про вищу освіту” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. 3. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. 4. Книш М. Глобальні проблеми людства : навч. посіб. / М. Книш, Л. Котик. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 330 с. 5. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика : навч. посіб. / М. М. Книш, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 484 с. 6. Книш М. М. Регіональна економічна і соціальна географія світу (Латинська Америка та Карибські країни, Африка, Азія, Океанія) : навч. посіб. / М. М. Книш, О. І. Мамчур. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 368 с. 7. Кузик С. П. Географія світового господарства : навч. посібник / С. П. Кузик, О. І. Мамчур, І. В. Ванда. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 312 с. 8. The Bologna Declaration [Електронний ресурс] / Сайт European Higher Education Area/ – http://media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf. 9. Yerevan Communiqué [Електронний ресурс] / Сайт European Higher Education Area/ – http://media.ehea.info/file/2015_Yerevan/70/7/YerevanCommuniqué_Final_613707.pdf

УДК 911.3

Нос А. О., Винокурова К. В.
nos.arina.ggf@gmail.com

*Науковий керівник - д.геогр.н. В. В. Яворська,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

На початок двохтисячного року на території Одеської області налічувалось 52 ВНЗ, з яких 32 заклади мали І-ІІ рівні акредитації, а 20 – ІІІ-ІV рівень. Станом на початок 2016/17 навчального року ці показники змінилися, кількість ВНЗ на території області скоротилась до 40 закладів, із яких 19 мають І-ІІ рівень акредитації, а 21 заклад – ІІІ-ІV рівень. Статистичні дані, отримані Головним управлінням статистики в Одеській області, наочно відображають динаміку кількості ВНЗ всіх рівнів акредитації на території краю [1].

В.І. Остроух ЕЛЕКТРОННІ КАРТОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	311
Н.О. Полякова МЕТРИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУЧАСНИХ КАРТОГРАФІЧНИХ ЗОБРАЖЕНЬ...	314
О. В. Гладкий, О. О. Склярів, І.М. Зварич, Н.І.Чанцева СТЕПАН ЩУК – ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФ, УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ, ПАТРІОТ, ГРОМАДЯНИН УКРАЇНИ	317
М.М. Книш, О.І. Мамчур, І.В. Ванда, Л.І. Котик СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ ДЛЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕЛЕВАНТНІСТЬ ВИМОГАМ СУЧАСНОСТІ	320
А.О. Нос, К.В. Винокурова СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	322
О.В. Браславська ПРОФЕСІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ: ЗДАТНІСТЬ ДО ІННОВАЦІЙ	325
К.І. Ковальова ОНОВЛЕНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З ГЕОГРАФІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ.....	327
І.В. Кочеткова ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ АТРАКТИВНОСТІ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЛІТНЬОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ- ГЕОГРАФІВ НА БАЗІ КАНІВСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА	329
Т.Г. Купач, С.О.Дем'яненко НАВЧАЛЬНА ПОЛЬОВА КРАЄЗНАВЧА ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНА ПРАКТИКА	332

СЕКЦІЯ 6.

ГЕОГРАФІЯ У ВИМІРІ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ GRAGE

Dr. M. Letizia Urbani, Dr. Matteo Riveruzzi, Dr. Giordano Paris GUIDELINES TO DEVELOP AN INNOVATIVE VOLUNTARY CERTIFICATION SCHEME TO BE APPLIED TO GREEN BUILDINGS FOR ELDERLY.....	335
О.Мотузенко, V.Kiptenko LOCAL SUSTAINABILITY INDICATORS OF ELDERLY URBAN GARDENING: THE BEST OF ITALIAN EXPERIENCE CASE STUDY	338
О.Ю. Дмитрук, О.О. Мотузенко ІНТЕГРАЛЬНА ТУРИСТИЧНА ПРОПОЗИЦІЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	342
Д.В. Петліна СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКА ДІЄТА ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ТЕРИТОРІАЛЬНО – ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ).....	344
Inna Vorushylo, Caterina Brandoni, Neil Hewitt SUSTAINABLE DACHA FOR ELDERLY IN UKRAINE	348
Paola Monachesi DUTCH ELDERLY AND GEOGRAPHICAL INFORMATION IN TWITTER DATA.....	351

Наукове видання

«ГЕОГРАФІЯ В КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: 85 РОКІВ - ДОСЯГНЕННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ»(GTSNU)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 85-річчю географічного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

(м. Київ, 30-31 березня 2018 року)

Збірник наукових праць
Відповідальний за випуск – **С.П.Запотоцький**

Комп'ютерне верстання – **Є.М.Цвєлих, Н.В.Ковальчук**

Підписано до друку 19.03.2018 р.

Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 22,4. Обл.-вид. арк. 22,6

Тираж 120 пр. Зам. 18-069.

ДП «Прінт-Сервіс»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

ДК № 3655 від 24.12.2009 р.

Київ, вул. Ялтинська, 14